

LÁTKY PRE „DOKONALOSŤ“ TELA A MYSLE

Booster doplnky v novodobom svete

Pod pojmom booster doplnkov máme na mysli látky vylepšujúce vonkajší vzhľad, ľudské schopnosti alebo výkon. Tieto látky dokážu zlepšiť športový výkon, študijné výsledky, sexuálnu výkonnosť, zmeniť tón pleti, redukovať tuk, vrásky alebo stimulovať nárast svalovej hmoty.

Označujú sa aj skratkou IPED (Image and Performance Enhancing Drugs) a možno ich rozdeliť na 3 skupiny:

- **látky používané v posilňovni** – na budovanie svalovej hmoty/redukciu tuku (napr. anabolicko-androgénne steroidy, ľudský rastový hormón, klenbuterol)
- **„smart drugs“** – látky podporujúce kognitívne funkcie ako pamäť, učenie a pozornosť (napr. nootropiká)
- **látky na skrášenie pleti** (napr. botox, dermálne výplne).

Ako ste si iste všimli, patria sem aj niektoré zakázané dopingové látky. V tejto súvislosti však nejde len o profesionálnych športovcov, ktorí by ich používali za týmto účelom. Po IPED látkach dnes siahajú rekreační športovci i bežná populácia z rôznych dôvodov – motivácia vyhrať, obavy o vonkajší imidž, vplyv sociálnych sietí a pod.

Cieľom Antidopingovej agentúry SR je informovať o tejto problematike a vzdelávať okrem profesionálnych športovcov aj širokú verejnosť.

Aj keď zatiaľ nie sú dostupné informácie o prevalencii používania jednotlivých skupín IPED látok v spoločnosti, predpokladá sa, že v posledných rokoch sa k nim uchýľuje čoraz viac mladých dospelých. Väčšinou si ich spotrebitelia „naordinujú“ sami, a to bez predchádzajúcej konzultácie s lekárom či iným odborníkom.

KVALITA, ÚČINNOSŤ, BEZPEČNOSŤ

V porovnaní s liekmi registrovanými štátnou autoritou sa booster doplnky v lepšom prípade ako doplnky výživy vyrábajú a distribuujú v súlade s potravinovým kódexom, pričom sa ich kvantitatívne a kvalitatívne zloženie priamo nekontroluje. Nie je tak zaručená ich kvalita, účinnosť ani bezpečnosť. K anabolicko-androgénnym steroidom (AAS), ktoré sú kontrolovanými látkami, sa spotrebitelia bez lekárskeho predpisu môžu dostať jedine na čiernom trhu. Zväčša však ide o nezákonný dovoz z tretích krajín a krajín EÚ.

Napr. v Anglicku sú porovnateľné počty užívateľov injekčných AAS s užívateľmi injekčného heroínu (cca 300 tisíc). Predpokladá sa, že počet užívateľov injekčne podávaných kozmetických látok, ako je napr. botox, je ešte vyšší.

ZDRAVOTNÉ RIZIKÁ

Vo verejnej diskusii o AAS, botoxe, či nootropikách sa potenciálne zdravotné dôsledky plynúce z ich užívania rozoberajú len veľmi okrajovo. Mnohé z vyššie uvedených IPED látok sú v niektorých aspektoch podobné tradičným psychoaktívnym drogám a predstavujú i porovnateľné zdravotné riziká.

Pri injekčnom podaní či už AAS, botoxu alebo iných látok hrozí užívateľom zdieľajúcim rovnakú ihlu riziko nákazy HIV. Miera výskytu HIV je medzi užívateľmi AAS približne rovnaká ako medzi užívateľmi heroínu. Okrem toho predstavuje nelegálne užívanie AAS samozrejme aj mnohé vedľajšie účinky, ako napr. poškodenie pečene, obličiek, depresia, nespavosť, vypadávanie vlasov, gynekomastia, impotencia a hrozí aj riziko vzniku závislosti.

ZDROJE INFORMÁCIÍ

V súvislosti s užívaním AAS existujú silné komunity hlavne v posilňovniach, no podobne ako pri „smart drugs“ aj v online svete. Pre nových užívateľov sú zdrojom informácií ohľadom dávkovania, spôsobu podania i zdravotných rizík vo veľkej miere osobné skúsenosti iných užívateľov. Keďže si títo užívatelia účinky AAS a iných látok vyskúšali na vlastnej koži, predpokladajú, že o jednotlivých látkach, ich účinkoch alebo dávkovaní budú vedieť viac ako farmaceuti či lekári, ktorí majú teoretické vedomosti, no nikdy ich neskúsili.

OCHRANA ZDRAVIA

Ľudia, ktorí sa stali závislými na látkach skrášľujúcich zovňajšok alebo zlepšujúcich schopnosti by si mali byť v prvom rade vedomí svojich kvalít, byť zdravo sebavedomí a prijať sa takí, akí sú. Nie každé užívanie takýchto látok je nevyhnutne škodlivé, túžba byť krajší, múdrejší, výkonnejší je predsa prirodzená. Netreba však zabúdať, že pred naordinovaním si akýchkoľvek doplnkov či voľnopredajných liekov je z hľadiska ochrany zdravia potrebná konzultácia s lekárom, lekárnikom, či iným odborníkom danej oblasti.